

СПИРАЛНИ РЕЧЕНИЦИ

ДАНИЕЛА ХОДРОВА

Изданието е објавено со финансиска
поддршка од Министерството за култура
на Република Чешка

БИБЛИОТЕКА – АКВАМАРИН

Главен уредник
Филип Димевски

Јазична редакција
Андреј Јованчевски

Лектура
Маргарета Карајанова

Наслов на оригиналот:
Daniela Hodrová
Točité věty

© Copyright by Daniela Hodrová, 2015

Компјутерска обработка
Бегемот

Ликовно уредување
Наталија Лукомска

© Сите права на изданието ги има БЕГЕМОТ ДООЕЛ – Скопје. Забрането е копирање, умножување и објавување на делови или на целото издание во печатени или електронски медиуми без писмено одобрение од издавачот.

СПИРАЛНИ РЕЧЕНИЦИ

ДАНИЕЛА ХОДРОВА

(РОМАН)

превод од чешки јазик
Маргарета Карајанова

Скопје, 2018

На Бохунка и Адриена

Во шумата

ЈА СЕДНАВ МАЛАТА СМРТКА, КУКЛАТА од продавницата за марионети на Вацлавскиот плоштад, која, штом ја одигра својата улога во „Тхета“, со години стоеше во вазата од тешко стакло на Карел и одвреме-навреме ќе се лизнеше по мазниот сид на нејзината утроба на сцената од куклениот театар дента кога ми го донесоа од кај Арха. Беше токму пред Божик, можеби истиот ден кога од Америка ми допатува огромната „Црвена книга“ од Јунг, која поштарката ја влечеше од лифтот со решетки во водоотпорен пакет сличен како оној во кој слугите на Јам, облечени во портокалови комбинезони, го однесоа и го симнаа Карел со лифтот доцна вечерта на први мај. Арха го истури театарот на постамент во станот на плоштадот Јиржи од Подјебради по многу децении во бедна состојба, со оштетени, делумно искинати слики од порталот со ликот на Кашпарек, на кој имаше насмевка од уво до уво, в уста му се белееше лакот од заби, останата беше бела дамка, ламјата со која се бори витезот, за чудо, не го сретна, ја извлече без да ја оштети, иако пред многу години јунакот го забодел копјето, можеби повеќепати, одамна е загубена темносината завесичка што ме потсекаше на другата, која навечер паѓаше на Островите на Блажените, на корнизите на кои со метални алки беа закачени кулисите, кои не се држеа добро, се нишаа како брод во бура, изгледаше како да му припаѓаат на друг театар. Кулисите, кои набргу ќе бидат стари

еден век, сепак беа зачувани речиси неоштетени. Без двоумење, кулисите ги тргнав од шумата, ми се појави шумата пред Бланик, во која секое лето се одигруваше ново дејство на мојата преобразба од дете во возрасно суштество, куклата отпочинуваше в шума, изморена од борба или од долг престој во вазата, каде што не можеше ни да легне, ни да седне, ни да протегне нозе, замаена од опојниот шумски воздух небаре не се наоѓаше во чешката густа шума, туку некаде во јужноамериканската џунгла, некаде во хотелчето „Коста Верде“, каде што сè уште умира поетот што татко ми го игра во „Ноќите на игуаната“, кога куклата застанува, се сопина како да се освестува. Нејзината голема сестра се измачува бидејќи сестричката во аголот не ја догледува, но јас убаво гледам кога лежам на десниот колк, на висина на погледот ми е зима, додека не ја тргнам златната завеса и не се појави кулисата на плоштадот со огромната црква напред, на предниот дел од бината со стара акација, пред балконот со голите гранки, кои се кршат од дрвото, сигурно засадено во времето кога ги граделе црквата и нашата куќа, досега неисечени пред да почнат да копат огромна јама на плоштадот за подземен паркинг. Во претходните месеци, театарот наутро тонеше во мрак, но сега, во пролет, кога, по долгата и тешка зима, пред неколку дена остро удри студ, ја гледам куклата во утринскиот самрак, опколена од предмети што ги донесов во аголот за да ја завиткам шишарката од патувањето во Рим и минијатурната чашка, на чие потекло не се сеќавам, ноќе со нив си игра или води бој, рано ги наоѓам на друго место, но таа секогаш е во истата положба, со главата наведната кон левото рамо, левата страна, синистер, на Запад се смета за несреќна страна, темна и несвесна, сатанска, при селекција на рампата, осудените биле праќани во гасна комора влево, понекогаш главата ѝ е борбено исправена, јас не спијам, вели како што ве-

леше баба кога си разговаравме и главата ѝ паѓаше, само што ќе ѝ го допрев рамото, се будеше. Исто и Бохунка понекогаш заспиваше кога читав од „Будење“, кога слушаше други книги, тоа не се случуваше, романот тогаш беше во ракопис, сега кога на нејзино барање ѝ ја читам одново, кога е веќе печатена, иако недовршена, се мачи, се срами да заспие небаре е злосторство и за да не заспије, не лежи додека слуша, седи на каучот од Анита иако грбот ѝ е свиен во незгодна положба, ја боли, пропаѓа во дланката што ја издлабиле телото на Анита и нејзиното, секоја ноќ лежат една до друга, свртени една кон друга, или со грб, двете жени на Јоска, законитата и незаконитата, но ниту едната не се осмелува да мрдне за да не ја допре другата, не офнуваат, не дишат.

Ништо не завршува, ни животот ни љубовта, таа сигурно не, брановите жештина и студ се прелеваат врз мене во последно време почесто од порано и поупорни се, тоа им го припишувам на трите антибиотици што во Томаеровата болница во Крч ми ги даде доктор Хрицикова за габичната инфекција на белите дробови, фромилид уно, бенемидин и сурал, повтори ги трите имиња по мене! Фромилид уно, бенемидин и сурал, фроми... чекам на приземјето од павилјонот Ге1, Г како Гимел, Камел, камила, животно што го носи човека и повремено го остава на патот, чекам, ги возат пациентите што ги мачи болка во белите дробови, некои се брцкаат до глуждовите во Лета, на други водата им допира до колена, толку високо досегаше водата при поплавата на куклите во Кукленото Царство, иако беа обесени, на некои им досегаше до појас, ги возат со лифтот до приземјето на испитување, на спирометрија, рендген и бронхоскопија, на кои и јас бев подложена, леглото на тркалца во тесниот ходник тешко се движи, клупата со пациенти Франц Кафка би ја нарекол обвинителна. Можеби ме тиштат друга жештина и друг студ, кои со болеста клет-

ките на белите дробови се претвораат во врзно ткиво, нема ништо заедничко, не мора со болеста да е поврзано ни чувството на стегање во градите, всушност, премногу ме стега црвената кадифена блуска што оној пат, ноќта, ми ја облече Атена, во ноќта ме стегна длабокиот, тесен канал, во кој пропаднав откако отстапив еден чекор без да се обспрам зад себе, толку бев небрежна, беше по мерка на моето тело, дури и малку потесен, но едно е сигурно, беше наменет за мене како вратата на „Процес“, наменета токму за селанецот, и сè уште пропаѓам во него. А кога дента се сетив на реченицата што во врска со тоа насон ми ја кажа Јана Хеферманова – во деновите на најголем мрак, гледај светлина – веројатно изречена од Гете, во тој миг одев околу црквата и се ближев до една од портите низ која на плоштадот Јиржи од Подјебради се слегува во подземјето, или право во потсвеста, шепите на Кербер беа постојано на готовс, на ескалаторот цапаат несмасни дечиња, понекогаш ги држат прстињата во муцето за да им испливаат на крајот бескрвно, провидно, бели како рибја душа, токму во тој миг погледот ми сопре на златно-зелениот инсект, сакав да верувам дека е скарабеј, можеби беше таа бубачка што застанала на стаклото од прозорецот во мигот кога таа му го раскажувала својот сон на Јунг, во кој важна улога играл накитот во облик на скарабеј, никаков скарабеј, *cetonia aurata* од родот скарабеиди, златноглава, додава господинот Турчин на Олшани, кој е ентомолог, бубачката бавно се движи по патот по своите настани или кон својата животна цел, многу загрошено од моите нозе, се здрви кога ја пречекорував. Пред околу две недели падна снег, Јана, сестрата на Јохан, во Тлосков или на Сулицка го преврте тежиштето бргу откако падна и се претвори во куп темносива маса на рабовите од тротоарот од која стрчеа отпадоци и следниот ден таму имаше снег, бел и рунтав како овчо руно, на кое малата Емилка ле-

жеше во фото-ателјето и пасеше овчички и сè уште ги пасе на фотографијата в кујна, руното не е оштетено. Египетскиот хиероглиф со облик на скарабеј се чита *хепер*, значи постоење и живот, зборовите ги пишуваат со безимено перо, со кое го пишував „Будење“. Како што низ нивното тело тече темниот живот, како и низ просирниот труп, го снемува полека но доцна, кога тапите чекори се претвораат во танец, крвотокот ќе биде посилен, перото не ја насетува својата минливост, можеби зашто нема име, ослободено од шлемот, стегнато и совладано од дивата пишувачка се чувствува понесигурно, дај му име! Дај му, како пред малку кога лежеше мирно во фиоката од работната маса, во прегратка на четирите родени сестрички. Кога ќе затанцуваат, можеби набргу, танецот со овие фигури досега не ја напуштил светската сцена, но за неколку години пишаните букви со јазлите и опавчиња ќе се заменат со печатните букви *comenia script*, кои ќе ги испратат од овој свет, моливот неколкупати ќе скокне, јетеее, јетеее, сестрите во фиоката ќе се затресат, ролната на вратот од куклата засрнкува. Кога вчера изутрина падна светлина на куклата, втоната во самрак што не се крена целиот каллив ден, забележав дека ги ставила темните очила, не, не се очилата на Агнес од „Бесмртност“, ни очилата на Николај Аблеухов од „Петроград“¹, кои ги носел од времето кога во Египет му ослепиле очите, стаклата на неговите очила беа сини, очила со сини стакла имаше и Карел, но и тие не беа ниту едни од очилата на Јарослав, првите што на островот Тенерифе ги однесе Протеј, или Нереј, а низа месеци подоцна едно утро океанот ги исфрли на плоштадот во Петровице, ниту тие што ги ставаше на островот Фуертевентура, на претпоследниот ден од нашиот престој на

¹ Ликот е студент по филозофија, член на револуционерна група, во која во 1905 година ветува дека ќе го убие сопствениот татко сенатор со подметната бомба (заб. на прев.).

островот од зад грб од насока на студеното море, во чии високи темни бранови Јарослав храбро пливаше, се појави толку силен ветар што се разбегавме.

Ништо не завршува, на ограда на улицата Горна Стромка уште напролет се обесени разни пљачки, зиме не се појавуваат, минав покрај нив колку што можев побргу, погледнувајќи ги само бегло, да не ги препознаат работите на Бохунка, и тогаш облеката беше испрана и испеглана од мигот кога почнав по вторпат да го читам „Будење“, останува уште мал дел, околу четириесет страници и на двапати ќе го завршам читањето, за време на читањето седи згрбавена на креветот од Анита, не легнува за да не заспие, на очите носи темни очила, не сме во Египет, ниту на Островите на Блажените, но сонцето попладне ни свети право в очи, ден за ден напролет добива сила, да нема очила, очите би ѝ заслепиле. Не ни прекорува јасно кога во текстот наидувам на место каде што во оставените пљачки пишува дека не се потврдува, ниту се оспорува дека ги оставил на оградата, ноќе нив ги облекува Дора Њемцова или некој друг, ретко мајката на Дора, црната блуза стеснета во појасот, која оној пат ја проба, ја стегаше на градите, ако пред неа не појде на улицата Големата Ждерачка, таа со глава на крокодил и тело половина лавовско половина на нилски коњ, не се собира, оддалеку ѝ асистира вулгарниот разлајан Аноб, Бохунка можеби се срами дека е стегната, се срамам што пишав за тоа, иако никогаш нема да знам со сигурност дека таа ги оставаше работите со години, зад темните стакла на очилата, кога накратко ќе ги отвори очите нема да можам да го распознаам нејзиниот израз.

Г како Гимел, буквата што се состои од знак за човек и од земјен дел што излегува од длабочината, во која постојано паѓам, камилата го носи човекот во пустината, а таа е сликата на местото каде што Бог му зборува на човекот, каде што го објавува словото. Тој пат човеков е

и пат на словото, кое доаѓа до него и е пат на зборот што на хартија се радува на јазлите и на опавчињата, се опи-ва од нив, сè уште не насетува дека јазлите и опавчиња-та се намалуваат, бргу, ах, бргу ќе дојде судниот ден и стариот збор ќе биде отстранет, можеби уште некое вре-ме ќе преживее некаде настрана, како што во песната на Милада Соучкова во името на малото село Калада пре-живеале зборовите од мајчиниот јазик, а потоа насекаде ќе завладее писмото *comenia script*, по предлог на Радана Ленцова. Која е, воопшто, таа Радана Ленцова? Јазлите и опавчињата ќе се избришат, ќе остане само јазолот во бројот 8, кој, легнат, значи бесконечно, споулавени-те насекаде ќе го бараат нејзиниот лик, ќе го најдат во паркот во зградата на улица Сулицка, каде што во облик на осумка се преплетуваат патеките по кои душевно болните цупкаат по воспитувачот, меѓу нив е и Јана, ре-тардираната сестра на Јохан, малку заостанува и одвре-ме-навреме мора да потрчне за да не ги загуби друга-рите и друшките, а воспитувачот да не ја плесне, еднаш може да пропадне во бесконечност, во која ќе скршне, која ќе се отвори крај патот, оној пат се препна на ра-бот од бездната и да не стегаше калајно париче в џеб, ќе паднеш во неа и што ќе видеше? Можеби таму веќе не се оди, долу сè изгледа како горе, се чуди, истата ливада, пустата Сулицка, тек-тук од неа стрчат јазлести дрвца со исушени пенушки, излупени од зимскиот ветар, кој дува од Лхотка накај болницата во Крч, засега гранки-те се голи, но за кратко од пупките ќе излезат ливчиња, о, буквите од абецедата! Во Крч, со нив се обележани болничките павилјони, но буквите не одат редоследно туку како лукаво испобркани, така што ни на живите, ни на сенките, ни на залутаните меѓу зградите, знаењето на мајчиниот јазик не им е доволно.

Г како гуру, ми требаше еден час да се сетам на тој збор иако постојано одам кај Јохан во Народниот теа-

тар, се возам со чичка новиот лифт до галеријата два обележана со „2Г“, се дава балетот „Отело“, кој неодамна имаше премиера, седам спроти него, ми се доближува до столчето и повторно се оддалечува, постојано ме учи да медитирам, но правам само невешт напредок, ако воопшто правам, не е чудо што досега не сум се ослободила од своите склоности и копнежи, ни од љубовта кон него, вчера ми го откри името на својот дамнешен учител Свами Девамурти, што значи Божји Син, две години додека насекаде во Индија го следел својот мајстор го мачела главоболка, не му попуштала ни по долгите пости и му пречела во медитацијата, неодамна својот гуру, сега постар од сто години, го забележа во краток филм како оди со ситни чекорчиња, телото, коска и кожа, му трепереше, на моменти се тресеше. Сè е љубов, несфатлива, верувај! Тоа главното, суштинското, на крајот не се појавува, на крајот што е повторно почеток. Повторно Алиса Давидович се качува на белото масиче, изгребано и разнишано, останато во мојата детска соба, се качува на парапетот, и мајка ми стои в кујна на прозорецот што гледа кон Милешовска, возилата се влечат и шумолат на мокриот коловоз, од вчера врне, цел ден очекував да ми олесни, но не ми олесни, мама чека, во секој миг некој од двајцата, ќерка ѝ или мајот, влегува в кујна за да ја задржи да не доаѓаат, не скокнува ни овој пат во мигот кога ги пишувам зборовите со пенкалото со натпис *ЦЕНТРУМ*. Длабочината на опасноста, како што оригинално ја замислуваше Бохунка, да се нарече книгата спомени на саканите родители од раното детство, не сфати дека така гласеше насловот на записите на Коменски, „*Centrum securitatis*“, можеби и јас копнеам во немир што расте и опаѓа во „патерностер“ роман, да ги достигнеш длабочините на опасноста, си ги грицкам прстите на кои се лепи земјата од Олше, се драскам до крв.

Уште пред многу време, можеби бргу по допишувањето на „Будење“, ја преместив куклата небаре така сакам да го поттикнам дејството и светот во мојата соба, сега имам Кловн, кога седам на работната маса, зад грб, во тесниот простор меѓу сидот и библиотеката, стисната е големата Смрт, а нејзината помала сестра Смртка виси зад сцената на театарот во соседната соба, веќе извесно време ослободена од заложништво, но сепак неактивна, сигурна си за тоа? Колку долго во вазата од дебело стакло сонувала за слобода, која дури престанала да ја мами, толку долго Дворскиот Шут сонувал за доаѓањето на мајсторот, кој дури престанал да го бара, сега гледа во прозорецот, зад кој своевременно се мешаат сенките на големите ангели, едвај ја имав допишано реченицата кога го засенија прозорецот, еден од нив, Вистината, или Стварноста или можеби Храброста? Веќе го мешам името на ангелот, удри со крилото во прозорецот, тресок, на скршениците од стаклото има засушена крв и со ранетото крило, кое ја совладуваше болката, се врати на покривот од театарот во Винохради, внатре тукушто се одржуваше комеморација за Јиржина Јираскова, во последно време глумицата се исуши, стануваше сè поситна, најпосле речиси не се гледаше под покривката, а кога во понеделникот попладнето повторно дојде болничарката Свитилова, под покривката најде само сива линија, или остаток од пајажина. Одвреме-навреме чекорам по парчињата стакло, внимателно, за да не продолжи процесот на уништување, стаклото не се распрсна и не се истури на тротоарот, исто толку внимателно во октомври минатата година двапати мина со два прста по површината на масата на Јунг во Куснахт, на масата лежат неколку книги како што ги оставил мајсторот, над книгите седи мал темен Буда, а малку подоцна на истиот начин во театарот го допрев лицето на Јохан, ќе Ви ја избришам солзата иако во мигот кога станував за да

го направам тоа, знаев дека не е солза туку можеби се саѓи, па, сепак, на прстите не ми остана речиси ништо како и секогаш главното, суштинското не се појавува, ни на крајот, ни на почетокот, ни сега, прстите ми трнеа, а Јохан се жеравеше на столот на вртење, посегна по лицето и се гледаше од глава до петици небаре не само на лицето туку и на кошулата и на панталоните му капнала солза, нешто многу несвојствено за јогин.

На интернет го видов учителот на Јохан, одеше со ситни чекорчиња и зборуваше, но зборовите беа едвај чујни, не се ни разбираа, се обидов да го замислам индскиот маж пред четириесет години кога Јохан одел околу неговите лотосови нозе, го гледал мајсторот во кафените очи, кои ни на залезот од векот не престанале да искрат, како што јас го гледам него во очи со надеж дека токму така е можно да се достигне сознание за словото непренесено и го видов Јохан на сцената од Народниот театар во костим на неаполски сликар, се плашам да пишувам за да не се одолжи тоа доживување, едвај нешто ќе напишам за него да не го издадам на Вај, богот на ветрот е секогаш спремен да го фати и да го однесе на островот каде што демонот Равана ја однесе Сита како што ги носи и другите моменти веднаш или по одредено време, а најпосле го однесува сето време. Ме седна пред апаратот за гаснење пожар, во театарот во Винохради како дете секогаш седнував до ПП-апаратот. На сцената танцуваа млади двојки, на еден младич при доскок му напукна ногата, застапа до мене, издишуваше и сосем тивко офкаше. Дури во тој миг го забележав Јохан, кој од почетокот на претставата попусто го барав на сцената, седеше до завесата и во мигот кога младичот падна, бргу стана од столчето на кое седеше и црташе, ја обиколи сцената од задната страна, престана да биде статист и стана господин допир, ја допре повредената нога, со фластер го зацврсти зглобот и горниот дел од стапалото

и младичот, како да не се случило ништо, радосно отрча на сцената да танцува и да скока како претходно, сликарот повторно седна кај недовршениот цртеж, фати агол и продолжи да го црта портретот, веројатно на девојката што тукушто му се наведна над рамото, ѝ се насмевна како и на сите наоколу, љубезната насмевка му го осветли ликот, во светлината на рефлекторите бледо јасен, јасно блед и наеднаш го познав ликот на татко ми, неговата насмевка ми припаѓаше и мене, седната пред ПП-апаратот, насмевката ја следеа нежни гестови, кимаше со глава во ритам на музиката, тато седеше до завесата каде што некои гледачи не можеа ни да го видат и каде што го опфаќав со поглед, зошто ме буниш, Смртка? Иако од почетокот на претставата седеше токму спроти мене, две битија и две доби се проткајуваа, а јас доживував момент на неискажана среќа, или беше јасно дека бргу ќе мине, можеби пред да ја испишам, татковиот и Јохановиот лик ми изгледаат многу побледи од претходно, небаре од нив богот на ветрот, кој ги освоил, ја исцицал сета крв. Дури потоа, кога тато и Јохан, обајцата подеднакво нестварни, и мртвиот и сè уште живиот ги носеше Вај, поетовата бујна бела грива и сликаровата жолта наметка се виореа, движењето со кое Јохан во ходникот ми ја стави црната баретка со две панделки што паѓаа на рамената ме потсети на дамнешниот татков гест со кој пред заминување в театар се поздравуваше со мене во претсобјето и си ја ставаше кафеавата шапка од еленска кожа со козирка над челото, која светеше од небоени допири.

Куклениот театар ми се врати без завеса, темноси-на и кадифена, која одамна го беше отслужила своето, загубена е и сјајноцрвената сатенска што ја имаше порачано Нина Вангели кога пред неколку децении го оставив детскиот театар, во истата зграда како и таа, на аголот од Полска, порано Нерудова и улицата Кај каналот, во која во истиот стан едно време живеел и Франц

Кафка кај сестрата Ели. Токму сега се шие нова завеса, темносива, како оригиналната, или како таа што паѓаше на Островите на Блажените кога со Јарослав тивко лежевме припиени еден до друг, сега спијам во Петровице, во пижами на Јарослав од Островот и сонувам за преграатката на Јохан. Сликите на челната страна од театарот ги реставрира сликарот Кох, стар другар на Карел, горе во средината се гледа насмеаниот Кашпарек како ги покажува венецот совршени заби, времето го сменило неговиот лик до непознајливост, како малодушноста ликот на Бенџамин, кралот на Олше, сликарот мора да го надоместил со нов, Смртка на сцената со кулисите во вид на шума, постојано потпрена на стебло, предремува, не спијам! Забот на времето не ја оштетил, изгледа исто како кога излезе од рацете на Ана Прецликова, а потоа ми легна со тврдиот грб на дланката во продавницата за играчки на Вацлавскиот плоштад, ни на нејзината постара сестра времето не оставило трага, на черепот и на раката, одамна непомилувани како и рацете на Дворскиот Шут и Кралот, слично како на рацете на Јарослав, се таложат прав и пепел од исландскиот вулкан. Да не е време ние што љубиме конечно да се откажеме од своите сакани и да го сопреме потресот? Бохунка не се откажува од Јоска, оној пат ја проследи со поглед од главата до петиците, со двоумење го открива како да е нешто на кое не му е местото таму. Присуството на моите сакани никогаш не сум го почувствувала така. Секојпат кога ноќе ми се доближуваше Карел или Јарослав, се криваше голем зачудувачки ветар, пенливите извори на Лета на тепихот се слеваа како моќен, темен бучен тек, кој се разлива и во бранови наидува на сидовите од собата, обајцата секојпат сопираа на чекор-два од мојот кревет, облечени како за на пат, со капа на глава, потоа текот губи сила и бучавата се стишува, сакам да го допрам Карел или Јарослав за да го потврдам

неговото присуство, како што оној пат сакав да се уверам во присуството на Јохан кога ми се доближуваше во долгиот ходник во сликарски костим, му ја допрев раката, не мрдна, како што избегнуваат тие, се повлекуваат со извинувачки израз и јасноблед лик.

Ја видов зградата што стоеше на местото од куќата во која живеел речиси цел живот. Се обидов да ја забележам кога пред неколку месеци насон се најдов на плоштадот среде мошне голема јама, од која стрчеа скелиња, црквата сè уште се градеше, беше во времето кога оригиналната зграда сè уште стоеше, судбината уште тогаш ѝ беше запечатена, попусто го изострував видот, не можев да ја насрам на аголот од Милешовска и Луксембуршка, како што улиците се викаа во почетокот, небаре одозгора надолу беше покриена со дебела темносива магла или со пепелава наметка, или можеби беше во мигот откако ги беа урнале сидовите од куќата и се кренал облак прав? Кога пред неколку дена ја видов зградата во книга во Винохради на две фотографии што ја опфаќаат градбата на црквата од Плечник, на другата почнува да се крева скеле за кулата, а во длабочината се создава капелата, кога се градеше црквата сосем јасно се гледаше, широко расчекорен со неголем аглест штит и оклоп, на високиот кат се наоѓа на висина од катот каде што живеам, темен е небаре деновите му се одбројани и никој во неа не живеел, ја напуштиле последните жители, но можеби е само сенка од куќата, која останала на местото уште неколку мига по експлозијата како што со нас уште неколку мига остануваат сенките на мртвите. Почнаа да се собираат во јато околу мене, но на сетувам дека за некое време тоа ќе се смени. Тогаш ќе имам доволно сила да наслушвам, ќе успеам одново да ги раскажам нивните приказни без да ги извртувам, да ја искривам нивната смисла, со моето раскажување не е потребно монотонно барабанење, овде-онде би се при-

дружил имитиран звук на инструмент наречен теремин, доволно е да се доближи раката до него и ќе се јави нападнен, меланхоличен тон, некои од нив веќе имаа направено бојазлив чекор, еден птичји, којзнае што може да значи таков чекор за него, да не падне во уште потешка болест, осмели се! Осмели се! Чекор по чекор, далеку е добата кога изведувал по собата, едвај ги допрев со збор, не ни знам со кој.

Не, Бохунка не се наоѓа во јатото чиј шум го восприемам зад себе, како би можела, па сè уште не е мртва, пред малку го дојаде скромниот оброк во куќичката во Велеславин, на улицата Под новата шума, каде што се врати од станот на Јоска и на Анита во Горна Стромка, на улицата во облик на L. Сиве овие години кога одев кај неа, сметав дека улицата е слепа, но се лажев, кога еднаш со Бохунка отидов до крајот на улицата на разнишан велосипед, за миг се закануваше опасност дека возилото што ѝ го зајми Адриена Шимотова ќе слезе од нерамниот тротоар на коловозот, заклучив дека од него водат скали до улицата Собјеславска. Таму, во Велеславинска, Бохунка не го чувствува Јоска ни во себе, ни во својата близина, зголемената сенка на неговата глава веќе не се извишува над неа, не успева ни да си го долови изгледот на саканиот, колку и да се труди, досега се случуваше само со имињата и со зборовите, наеднаш ја снема, понекогаш со умот трага по нив по цел ден, сè повеќе се кратат, од појадок до вечера има неколку часа, напротив, други зборови испливуваат, во последно време тоа се, првенствено, латински зборови, дури цели снопчиња латински зборови, цели реченици, не сфаќа зошто, не знае дека некои од нив ги изговарала старата госпоѓа во болницата на улица Кубеликова кога ја возев во ходникот. Не сфаќа како дојде до тоа сликата на главата на Јоска да се разлее, можеби се случило одненадеж, во мигот кога разнервируваниот крадец го симнал од